

גלי צה"ל, 3 ביולי 2002, 21:05

תכנית: "דמוקרטיה, חוקה וטרור"

(פרומו לתוכנית)

קריינית: ב-4 ביולי, על רקע מתקפת הטרור של 11 בספטמבר, תחגוג ארה"ב את עצמאותה בפעם ה-226. דמוקרטיה וטרור- פיני עידן בדיון על דמוקרטיה מתגוננת, חוקה וטרור. בהשתתפות ראש המועצה לביטחון לאומי, האלוף עוזי דיין, הפרופ' רות גביזון וסגן נשיא מכון המחקר "מגינים על הדמוקרטיה", ניר בומס. דמוקרטיה וטרור, רק בגלי צה"ל, מיד.

(תכנית)

קריינית: דמוקרטיה חוקה וטרור- שיחות לציון 226 שנים לעצמאות ארה"ב. דור גביש, רפי קופר, ופנחס עידן אתכם עד השעה 22:00.

פנחס עידן: דמוקרטיה חוקה וטרור- אלה שיחות שאנחנו עורכים בגלי צה"ל לציון 226 שנים לעצמאות ארה"ב ב-4 ביולי, כלומר מחר. ואנחנו נשמע את ראש המועצה לביטחון לאומי, את האלוף עוזי דיין, את הפרופ' רות גביזון ואת ניר בומס שהוא סגן נשיא מכון "defending democracies" בארה"ב. העוגן לשיחות האלה הוא הספר הקלאסי במשפט הקונסטיטוציוני, "הפדרליסט". זהו קובץ של 85 מאמרים שנכתבו על ידי שלושה מדינאים אמריקאים מפורסמים מאוד: אלכסנדר המילטון, גיימס מדיסון, וגיון גיי, בחלק, כחלק מן הויכוח שהיה על כינון החוקה של ארה"ב שהתקיים מספטמבר 1787 עד אוגוסט 1788. אלה בעצם מהווים את הפירוש המקיף ביותר שנכתב על ידי אישי הציבור שעמדו מאחורי המאמץ לנסח את החוקה האמריקאית. אני כבר קורא כאן מתוך ההקדמה של "הפדרליסט", שאותה, את ההקדמה, כתבה הפרופ' רות גביזון יחד עם אלן שפירא. והספר הקלאסי הזה יצא לאור בעברית לאחרונה ביוזמת מרכז שלם בירושלים. ואת ההקדמה לו, כפי שאמרתי, כתבה הפרופ' רות גביזון, שהיא גם חברה במועצה הציבורית של חוקה בהסכמה. ערב טוב פרופ' גביזון.

פרופ' רות גביזון: ערב טוב.

פנחס עידן: אז אולי נעשה תרגיל של קפיצת דרך. יש חוקה למדינת ישראל, לא לארה"ב. נתחיל בישראל. איך תיראה ישראל אחרי החוקה מבחינה כלכלית, חברתית, מדינית, פוליטית?

פרופ' רות גביזון: אפשר לומר, שאם תהיה לישראל חוקה, אז ההסדרים השלטוניים במדינת ישראל, יהיו, אי יותר ברורים, וב' יותר מוגנים מפני שינוי בחקיקה רגילה על ידי המחוקק. אבל בלי שאנחנו יודעים מה יהיו ההסדרים האלה, ובלי שאנחנו יודעים איזה סוג של פשרות משא ומתן והליכים פוליטיים, חברתיים, כלכליים גרמו לכך שאנחנו נגיע למצב שיש לנו חוקה, קשה מאוד לענות על השאלה שאתה מעלה.

פנחס עידן: את בוודאי כבר חשבת על זה לא פעם, ואת גם עוסקת בזה הלכה למעשה, מה הן הפשרות שצריך להגיע אליהן. כלומר אלו בעיות מפתח עומדות בפני האנשים שצריכים לכתוב את החוקה הזאת, כדי להגישה לאשרור?

פרופ' רות גביזון: מהשלב המאוד מאוד ראשוני של ניסיון לעשות חוקה בישראל, זאת אומרת מהקמת המדינה, הויכוחים המרכזיים שמעכבים את השלמת ההליך הזה, הם נוגעים לשלושה דברים: קודם כל, עומד הרצון הרגיל של כל ממשלה, וכל מחוקק, שלא יהיה מסמך שמגביל אותם. זאת אומרת, מי שאמור בעצם לאמץ את החוקה או לקבל את החוקה או לפחות להניע את התהליך של אימוץ החוקה, שאלה הם מוסדות המכוננים, המחוקקים והמושלים במדינת ישראל, יש להם רגשות מעורבים לעניין הזה, יש להם מצד אחד רצון שתהיה חוקה, כי חוקה בסך הכול היא דבר שיכול להקל על הממשל במדינת ישראל, להפוך את הממשל הישראלי ליותר יעיל, ליותר נחרץ.

מצד שני, זה יכול בהחלט להגביל את המחוקקים עצמם. ואף אחד לא אוהב להיות זה שיוצר את ההסדר שמגביל אותו, אז זה דבר אחד.

בנוסף לזה, בתוך מדינת ישראל עצמה, יש כמה ויכוחים שקשה היה להכריע בהם: אחד הוא הויכוח הגדול על האם המדינה צריכה להיות יהודית? יש רוב יהודי שרוצה בכך, יש חלקים בציבור היהודי שמתנגדים? וכמובן חלקים בציבור הלא יהודי שמתנגדים.

ויכוח שני, ויכוח חשוב, הוא הויכוח לגבי דת ומדינה. אם כבר המדינה היא יהודית, אז מה המובן של היהודיות? האם זה יהודיות של הלכה, או יהודיות של לאום. ואם זה יהודיות של לאום, מה המשמעות של זה מבחינת היחסים בין יהודים ולא יהודים במדינת ישראל ובין מדינת ישראל והיהודים בתפוצות.

והויכוח השלישי, שהיה פעם יותר חריף והיום הוא קצת פחות בולט, הוא הויכוח לגבי האופי החברתי-כלכלי של המדינה. בתחילת קום המדינה, היה ויכוח גדול בתוך הישוב היהודי בין תפיסות יותר סוציאליסטיות של מדינות רווחה, או אפילו מדינה סוציאליסטית ממש, ובין תפיסות של תחרות חופשית שהפריעה בין השאר לקבל חוקה שתהיה לה מחויבות חד משמעית בנושא הזה. היום, עושה רושם שגם בארץ וגם בעולם, הויכוח הזה קצת נס לחו.

פנחס עידן: שהרי היום הכול קפיטליזם.

פרופ' רות גביזון: שהיום הכול מן קפיטליזם, או דרך שלישית. אבל על כל פנים, הקומוניזם, או הצד המאוד מאוד סוציאליסטי של המערכת הזאת נראה שלא עמד היטב במבחן הזמן. והיום באמת הניסיונות הם כבר יותר בכיוון של כלכלה חופשית.

פנחס עידן: כן, אלו מבעיות המפתח שציננת אותם עכשיו, עמדו גם לפני האנשים שכונו את החוקה האמריקאית?

פרופ' רות גביזון: הבעיה המרכזית שעמדה בפניהם הייתה הבעיה הראשונה, הבעיה של איך עושים, מצד אחד, ממשל יעיל, ומצד שני, ממשל שלא יהי לו יותר מדי כוח.

הבעיה המיוחדת של החברה האמריקאית הייתה הבעיה הפדראלית. כי החוקה האמריקאית היא בעצם חוקה שהפכה 13 מדינות נפרדות שקיבלו את חירותן מאנגליה ומאוד הקפידו על חירותן, ניסתה להפוך אותם למדינה אחת.

וההתנגדות המרכזית הייתה מטעם נציגי המדינות שחששו ששלטון מרכזי יפגע הן בזכויות של המדינות הנפרדות ובאופי הנפרד שלהן, והן בזכויות של הפרטים. וזה היה המאבק העיקרי. שני מאבקים נוספים שהיו שם, היו המאבק לגבי העבדות, הייתה מחלוקת בתוך החברה האמריקאית לגבי המשך העבדות. ושתי המחלוקות הגדולות האלה נפתרו במה שקראו המכוננים האמריקאים, פשרות גדולות.

לגבי העבדות, עשו פשרה שלפיה עיגנו את המוסד לתקופת זמן מוגבלת. ולאחר מכן, באמת פתחו אותו מחדש לעיון, וכתוצאה מהעיון המחודש הזה ומלחמת האזרחים, המוסד הזה בוטל בארה"ב.

ואת הבעיה של הזכויות המדיניות, הם פתרו בצורה מאוד מאוד מחוכמת על ידי שני בתי נבחרים על בסיס שונה, והמחוקק האמריקאי הפדראלי מורכב משני בתים:

בית נציגים, "The House of Representatives", שבנוי על בסיס של ייצוג יחסי של כל האוכלוסייה בה.

המבנה הזה נשמר בארה"ב עד היום. והוא למשל אחראי לבחירה של הנשיא בוש, מפני שאם היו הולכים לפי השיטה של רוב האוכלוסייה, כנראה שגור היה זוכה בנשיאות.

פנחס עידן: כן. ההחלטה המיוחדת הזאת לקבל ככה פשרה בנושא העבדות, כנראה הולידה את המלחמה אחר כך בין הצפון והדרום.

פרופ' רות גביזון: כן. אבל אם לא הייתה פשרה כזאת, לא הייתה ארה"ב. זאת אומרת, יכול להיות שאז לא הייתה מלחמה, מפני שהיו לנו בעצם במקום ארה"ב של אמריקה אחת, שהדרום רצה לפרוש ממנה, הייתה לנו, היו לנו שתי קבוצות של מדינות, פחות או יותר הצפון ופחות או יותר הדרום, שהיו ביניהם יחסים שונים. אני מניחה שגם בדרום היו מתחים פנימיים שהיו מביאים בסופו של דבר לביטול העבדות כמו בכל העולם, אבל יכול להיות שזה לא היה לובש צורה של מלחמת אזרחים בתוך ארה"ב.

פנחס עידן: אבל היה צריך להמתין, לעבור את המאה ה-18, להגיע למאה ה-19 כדי לפתור את הבעיה הזאת. עכשיו השאלה האם יש אצלנו בהצעות לחוקה ובכלל בהתמודדות עם ניסיון לכוון חוקה, האם יש גם דבר כזה שיידרשו הרבה מאוד שנים כדי לפתור אותו?

פרופ' רות גביזון: יכול להיות שהבעיה שנראית דומה מבחינה מבנית היא הבעיה של דת ומדינה, כי יכול להיות שעוד שני דורות יהיו פתרונות אפשריים בנושא דת ומדינה, שהיום הם פחות אפשריים.

ויכול להיות שהסדר זמני היום על ידי הגנה מסוימת, למשל, על הסדרים קיימים, או על ידי הגבלה של יכולת של בית המשפט לבטל הסדרים קיימים, יכול להיות שהסדר כזה יכול להיות מפתח שיאפשר אימוץ חוקה היום בלי לזעזע יותר מדי את ההסדרים הקיימים תוך כדי אפשרות ליצירת תהליך ארוך יותר שבתוך החוקה הקיימת הזאת יאפשר שינוי הדרגתי ואיטי שיאפשר

חוקה שלמה יותר או אלגנטית יותר בעוד תקופת זמן ארוכה. אבל בינתיים לא ברור שהמערכת הפוליטית מוכנה לעשות את הצעד הזה.

פנחס עידן : כן, וראי זה פלא, דווקא ארה"ב עכשיו נדרשת לעניין הדת, זו שחשבנו שהיא מנותקת ויש ניתוק מוחלט בין דת ומדינה. והנה בית משפט פדראלי בסן-פרנסיסקו קובע שיש לפסול את החוק האמריקאי שניסח את שבועת האמונים, ובודאי גם את מה שכתוב על שטרות הכסף שלהם, שהם...

פרופ' רות גביזון : כן, זו דוגמא באמת מרתקת וזה תזכורת מאוד מאוד חשובה למי שחושב שניסוח משהו בחוקה פותר בעיות יסודיות.

היחס בין דת ומדינה היא בעיה שקיימת בכל המדינות, לא רק בארה"ב. ארה"ב היא אחת המדינות היחידות שניסתה לפתור את הפתרון של הפרדה, אבל גם בארה"ב הפתרון של ההפרדה הוא פתרון דינאמי, למרות שזה כתוב בחוקה, ולמרות שלא שינו את התיקון הראשון, הפרטים של היחס בין דת ומדינה בארה"ב משתנים לאורך הזמן בפרשנויות השונות של בית המשפט.

מה שאנחנו רואים עכשיו בפסק הדין של סן פרנסיסקו, שלפי דעתי הוא לא השורה האחרונה, הוא באמת דבר מרתק מפני שהוא בא אחרי תקופה ארוכה מאוד, שבה בית המשפט העליון האמריקאי דווקא היה יותר אוהד לניסיונות לתת לדם מקום ציבורי באמריקה.

ומה שאנחנו רואים פה, זה עוד פעם תפיסה יותר חזקה של הפרדה. עכשיו צריך לזכור עוד, שכשהחוקה האמריקאית קיבלה את ההפרדה בין דת ומדינה, היא דיברה ברמה הפדראלית, לא ברמת המדינות.

כאשר אומצה החוקה האמריקאית, היו הרבה מדינות שבהן הייתה דת-מדינה. רק אחר כך, חלק גדול מהמדינות ביטלו את העיקרון הזה.

עכשיו, האומה האמריקאית היא בסך הכול אומה מאוד דתית. ההתנגדות לדת – מדינה היא התנגדות לייחוד של דת אחת ורדיפת דתות אחרות.

אבל In God we trust על הכסף, ו-Nation under God בשבועת האמונים – הם ביטוי לדתיות כללית.

ואני מאוד אופתע אם פסק הדין הזה של בית המשפט בסן פרנסיסקו יישאר בעינו, מפני שהאומה האמריקאית מאוד מכבדת את מה שהיא קוראת, דת אזרחית. ואיזושהי תפיסה כללית של רלגיוזיות היא דווקא דבר שהוא מאפיין מאוד מאוד מרכזי של החברה האמריקאית. אני חושבת, שכדאי לעקוב בתשומת לב אחרי העניין החוקתי המאוד מרתק הזה שאתה מצביע עליו, שצריך לציין, הוא התחיל ברמת המדינה, הוא עדיין בקליפורניה, ולא ברור אם הוא יגיע לבית המשפט העליון הפדראלי, ומה תהיה התגובה שם.

פנחס עידן: כן. מה גם, שכל הקפיטליזם שואב את כוחו, אפשר לומר, מקרן השפע הפרוטסטנטית.

פרופ' רות גביזון : כן, זה טענה מאוד מעניינת של מקס ובר שקושר באמת את הצלחת הקפיטליזם לפרוטסטנטים אני חושבת שהקפיטליזם מאוד הצליח גם ביפן בצורה אחרת ששם אין

פרוטסטנטיזם, יש שינטו. אבל אין ספק שבתרבות הנוצרית יש, מצד אחד, דרישה לקהילתניות, אבל מצד שני, גם הרבה מאוד דחף ליחס אישי בין הפרט והאל, וצריך להדגיש שבאמת מדובר בפרוטסטנטיזם ולא בצורות אחרות בהכרח של נצרות שלא בכולן יש האלמנט המייחד הזה של אחראיות אישית של האדם וגורלו מול האל, שכאילו בא לידי ביטוי גם בהצלחתו הכלכלית ובצורך שלו, לכן, להשקיע מחדש בתוך העסק שלו על מנת לשפר את ההצלחה הכלכלית הזאת כאות לגאולה ולחסד האלוהי שחל עליו.

פנחס עידן: פרופ' גביזון, את בעצם יש לך כבר מודל של מדינה שהיא גם יהודית וגם דמוקרטית. והשאלה שלי, האם הסטאטוס קוו הקיים הוא יסוד לפשרה החוקתית?

פרופ' רות גביזון: הבעיה, אחת הבעיות הנוספות בעניין החוקתי שעדיין לא דיברנו עליה היא, שחוקה חזקה, חוקה נוקשה, מגבילה את המחוקק, ובדרך כלל לפחות במודל האמריקאי, כפי שהוא פורש על ידי המוסדות האמריקאים, נותנת לבית המשפט סמכות לבטל הסדרים שנקבעו אצל המחוקק גם כאשר ההסדרים האלה נראים כמנוגדים לזכויות יסוד או ערכי החוקה. אחת הבעיות המרכזיות שעומדת בפני השלמת החוקה בישראל היא בדיוק בנקודה הזאת.

פנחס עידן: של בית המשפט העליון.

פרופ' רות גביזון: בית המשפט העליון. מפני שהסטאטוס קוו הדתי בישראל, דתי-חילוני, או דתי בכלל בישראל, הוא סטאטוס קוו לא עקבי. ויש בו הרבה בעיות מבחינת חופש הדת, והחופש מדת ויש הרבה אנשים שטוענים בלהט נגד הסטאטוס קוו הזה. הסטאטוס קוו מבוסס על הסכמה, הוא לא מבוסס על עיקרון. אם אתה נותן לבית המשפט את היכולת להתבונן באופן ביקורתי בסטאטוס קוו הזה, סביר להניח שמרכיבים מאוד חשובים של הסטאטוס קוו לא יעמדו במבחן העיקרון.

למשל, הסדר מאוד מאוד מרכזי, המונופולין האורתודוכסי על דיני הנישואים והגירושים או בכלל, זה לא רק האורתודוכסיה היהודית, זה המונופולין הדתי במדינת ישראל על ענייני נישואים וגירושים, שהוא חל על יהודים וחל גם על לא יהודים, על נוצרים, מוסלמים.

הדבר הזה הוא דבר שלפי רוב הפרשנויות מנוגד לזכויות יסוד, בעיקר לחופש מדת. אם אתה עושה חוקה שקובעת מגילת זכויות ובתוך מגילת הזכויות אתה נותן לאנשים את החופש מדת, ואתה משאיר את המונופולין הדתי על ענייני הנישואים והגירושים, ואתה נותן לבית המשפט כוח לבדוק את ההסדרים החוקיים, אז לא יעבור רגע מזמן אישור החוקה, וקבוצות חילוניות ירצו לבית המשפט ויגידו, נא לבטל את המונופולין הדתי על נישואים וגירושים. ובית המשפט יעמוד במצוקה מאוד מאוד גדולה, מפני שהמונופולין הזה באמת מנוגד לזכות לחופש מדת.

ולכן, אם רוצים לעשות הסדר חוקתי, צריכים למצוא דרך או להכריע בעניין הזה ולבטל את המונופולין הזה, או לעקוף את העניין הזה, ולא לתת לבית המשפט את הכוח לבטל את הסטאטוס קוו.

פנחס עידן: כן.

פרופ' רות גביזון: וזו אחת מהסוגיות, אני חושבת, הכי מכבידות על העניין הזה של קבלת חוקה בישראל.

הנקודה השנייה שקשורה ליהודיות ודמוקרטיה, קשורה למיעוט הערבי. המיעוט הערבי לא חי בשלום עם העובדה שהרוב היהודי היה רוצה להגדיר את המדינה כמדינה יהודית. והוא אמר, אם המדינה יהודית זאת אומרת שהיא בעצם לא המדינה שלי, כי אני לא יהודי, ואני לא יהודי ולא רוצה להיות יהודי. ואני לא ציוני, ולא רוצה להיות ציוני. ומדינה שמגדירה את עצמה כמדינה שהיא לא שלי, היא מדינה שמדירה אותי, ואני לא רוצה להיות שותף בחוקה של מדינה כזאת. ואז המדינה צריכה לעשות החלטה האם היא באמת רוצה לעשות חוקה, שמגזר שלם של אזרחים בה מתנגד אליה באופן אידיאולוגי עמוק.

זאת שאלה לא פשוטה שעד עכשיו, בזה שלא הייתה לנו חוקה, הצלחנו לעקוף אותה, כי המדינה היא מדינה יהודית מפני שהרוב מצליח לגבש הסדרים שיממשו את העדפות שלו, ואפילו הוא עושה את זה בצורה שלא בהכרח פוגעת בזכויות של המיעוט הערבי, אבל אין הכרזה של המסמך שאמור להיות המסמך המאחד של המדינה, שהיא הכרזה שהתקבלה, אולי, אנחנו לא יודעים מה יעשו הערבים אם יהיה הליך חוקתי. אבל אם הערבים יבחרו להתנגד לו באופן נחרץ בגלל האלמנט הזה, אז הדבר הזה יכול קצת לפגוע בחגיגות של אימוץ החוקה.

פנחס עידן: כן, אנחנו ראינו למשל בהליכים של הגוף שכתב את אמנת כינרת, שאת בוודאי מכירה אותו, אם כי את לא משתייכת אליו, ששם בעצם לא היה בכלל ייצוג ערבי.

פרופ' רות גביזון: כן. אבל אמנת כינרת ניסתה לעשות משהו אחר, שהוא יכול להיות חלק מאותו סוג של מהלך. אבל אמנת כינרת באמת ניסתה לבסס את הקונצנזוס היהודי באופן מוצהר. היא ניסתה לבסס קונצנזוס יהודי שגם מקבל על עצמו מחויבות לזכויות ולרווחה של הערבים בישראל. אבל היא ניסתה מלכתחילה לבסס קונצנזוס יהודי.

כשאתה עושה חוקה למדינה שבה יש אזרחים ערביים, אתה כמובן לא יכול להרשות לעצמך לעשות רק קונצנזוס יהודי, אתה צריך לעשות קונצנזוס אזרחי, מלא. והקונצנזוס האזרחי, שלא כמו קונצנזוס יהודי, חייב לא רק להתייחס לערבים, אלא גם לכלול אותם כנציגים בעלי כל מעמד ועמדה בתוך ההליך החוקתי.

פנחס עידן: כן, לפחות בשלב הזה נראה שאנחנו נמצאים במבוי סתום, כי עדיין המצב הביטחוני לא מאפשר את כל המהלכים שאולי אנחנו רוצים שיקרו.

פרופ' רות גביזון: לא בטוח שהעניין הביטחוני הוא רלוונטי, כי מצד שני העניין הביטחוני דווקא יכול לחזק את התחושה, שמדינה שנמצאת במצור ובאיום מלחמתי, היא מדינה שמאוד חשוב לה שיהיה לה מסמך מהסוג הזה.

אבל יכול להיות שאתה צודק שרמת הקונפליקט הפנימי וחוסר היכולת להיפנות ולראות עד כמה בכל זאת החברה הישראלית יכולה להבטיח לכל המרכיבים שלה תמורה טובה בעד שותפות פעילה במפעל חוקתי, יכול להיות שבאמת לדבר הזה נצטרך לחכות לתקופה של רגיעה.

פנחס עידן: עכשיו אני רוצה להרחיק את העדות שלנו לאירופה ולחוקה האמריקאית שממנה יצאנו ולשאול אותך, כשאת רואה פרופ' גביזון מה שמתחולל באירופה, את בית הדין הבינלאומי הפלילי בהאג, שהוא כאילו מתמודד נגד עקרונות החוקה האמריקאית מפני שהוא בא להפקיע את זכויות אזרחי ארה"ב בכך שהם הופכים להיות שפיטים בבית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג.

פרופ' רות גביזון: בית הדין הפלילי הבינלאומי, הוא לא מהלך נגד אמריקה. בית הדין הפלילי הבינלאומי, הוא מהלך של הקהילה הבינלאומית כולה. זה שארה"ב מוצאת את עצמה מתנגדת למהלך הזה?

פנחס עידן: וישראל.

פרופ' רות גביזון: וישראל ועוד כמה מדינות, גם רוסיה לא כל כך מאושרת. אבל הנקודה פה היא, שאנחנו חיים בעולם של מדינות לאום. ארה"ב היא מדינה גדולה, חשובה, הכוח הגדול בעולם. ישראל, היא מדינה, כל המדינות הן מדינות. הרבה שנים חשבו שאולי על מנת לצמצם את סיכוני המלחמה ולצמצם את הסכנה לקטסטרופות מוסריות ופגיעות שיטתיות בזכויות אדם כמו שהיו למשל במלחמת העולם השנייה, כדאי לחזק את הרשת הבינלאומית על חשבון הריבונות של המדינה.

בית המשפט הבינלאומי בהאג הוא מהלך במסגרת המחשבה הזאת. והוא בהחלט פוגע, ומטרתו לפגוע בריבונות, במידה מוגבלת, בריבונות של המדינות. ובאמת לתת הגנה לאנשים בתוך המדינות ומחוץ למדינות מפני מדינות ומפני אזרחיהן על מנת למנוע מצב שבו מדינות חזקות או ריבוניים חזקים יכולים לפגוע או באוכלוסיות שלהם, או באוכלוסיות אחרות, בלי לתת על כך דין וחשבון, מפני שהן פועלות בתוך המערכת שלהם ובמערכת שלהם הם מוגנים.

פנחס עידן: ויש כאן גלובליזציה של המשפט.

פרופ' רות גביזון: זה ניסיון להגיד לכל אומה, שהיא לא יכולה להימנע מלתת דין וחשבון על סוגים מסוימים של פעולות.

רצח עם זה דבר ששום מדינה לא יכולה לעשות גם בתוך הטריטוריה שלה, והריבונות שלה לא תעזור, הקהילה הבינלאומית תנסה למנוע את הדבר הזה, ואם היא לא הצליחה למנוע אותו, היא תעמיד את האחראים לדין.

עכשיו כל מהלך שהוא מאוד חדש. אנחנו צריכים לראות איך הוא יתפתח. אבל מה שאמריקה בעצם אומרת הוא, נכון שאני רוצה שיהיה דבר כזה, אבל אני רוצה שהוא יפעל נגד אחרים. אני פוחדת שתהיה פוליטיזציה, מכיוון שארגון האומות המאוחדות הוא היום ארגון שנשלט על ידי מדינות שבחלקן הן אנטי אמריקאיות, היא אומרת במידה מסוימת של צדק, אני באמת לא מוכנה למהלך הזה, אני לא מוכנה לוותר עת העובדה, שאני שולטת בעצמי ושאני לא אחשוף את החיילים שלי ואת הפרטים שלי ואת המנהיגים שלי לשיפוט בינלאומי. זה מהלך של כוח.

אבל זה מהלך של כוח בחזית חדשה לחלוטין שהיא החזית הבינלאומית.

אמריקה היא שחקן אדיר בתוך המשפט הבינלאומי. ומה שהיא עושה עכשיו בעצם הוא שהיא משתמשת בכוח העצום שלה ובווטו שלה ובמעמד הייחודי שלה בעולם, כדי לסקל ניסיון של הקהילה הבינלאומית להטיל איזושהי אחריות גם על מדינות גדולות.

פנחס עידן: ואם תוכלי לעשות חיץ, אקסטרפולציה, אחרי 230 שנה של חוקה, יכול להיות שכבר לא תהיה הגמוניה של חוקות, כפי שאמרת, של מדינות, אלא הן יהיו חלק מתוך איזה שהוא חוקה בינלאומית?

פרופ' רות גביזון: כן, אבל זה מהלך שהוא עוד ממש ממש בחיתוליו, אנחנו רואים עכשיו את הצעדים הראשונים שלו, הם צעדים מאוד מאוד מעניינים. אני חושבת שמוקדם מאוד מאוד להתנבא ולראות את סופה של מדינת הלאום. אני חושבת שעדיין היחידות החזקות בעולם הן מדינות לאום ואולי ארגונים כלכליים בינלאומיים. אני חושבת שאתה צודק שצריך להמשיך לעקוב בצורה מאוד מאוד זהירה אחרי המגמות האלה, שיכול להיות שהן מסמנות את תחילתו של סדר עולמי חדש.

פנחס עידן: פרופ' רות גביזון, תודה רבה לך.

פרופ' רות גביזון: בבקשה.